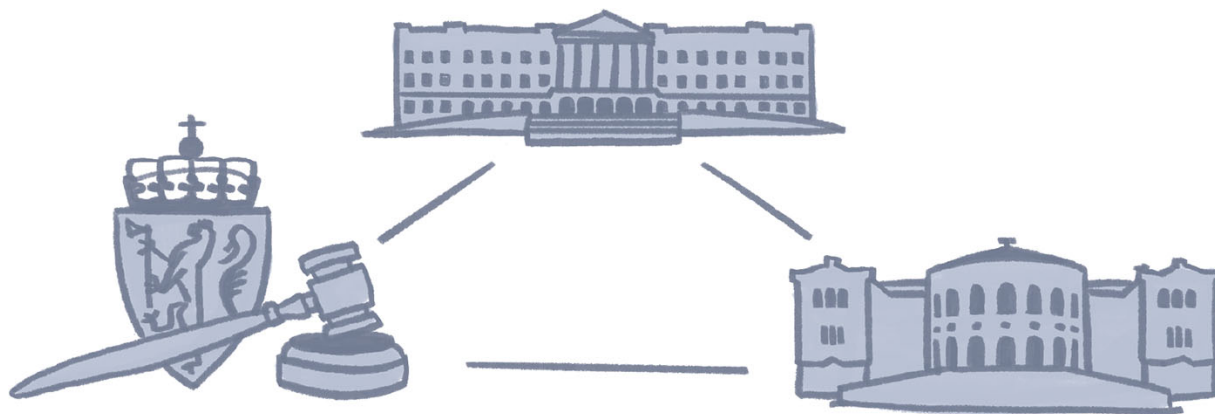

fungere som motvekt til hverandre. En slik tanke finner vi for eksempel hos den franske politiske filosofen Charles Montesquieu (1689–1755). Montesquieu formulerer maktfordelingsprinsippet ut fra føydale forutsetninger, og bruker den engelske statsforfatningen i egen samtid som modell. Ut fra denne modellen skal det lovgivende organet være delt mellom et underhus, som representerer folket, og et overhus, som representerer adelen. Kongen er utøvende myndighet. Tanken er at disse tre organene skal holde hverandre i sjakk, slik at interessene til de ulike samfunnsgruppene blir ivaretatt. Den gjensidige maktbegrensningen innebærer blant annet at overhus og konge har veto rett mot lover som foreslås i underhuset, og at underhuset har kontroll med statsfinansene (Montesquieu, 1750/1989, s. 156–166).

Maktfordelingsprinsippet er en av grunnsteinene i moderne demokratier.

En lignende modell for maktfordeling finner vi igjen i demokratiske stater med presidentsystem. Det ser vi for eksempel i USA, der Kongressen er delt i Representantenes hus og Senatet, og der Presidenten har veto rett overfor lover. Her skilles det riktignok ikke mellom folk, adel og konge, slik som hos Montesquieu. Alle myndige borgere kan stemme på kandidater til begge husene i Kongressen og

på kandidater til presidentembetet. Tanken om at makt skal begrense makt, er likevel felles for Montesquieu og arkitektene bak den institusjonelle strukturen til det US-amerikanske demokratiet.

Hos Montesquieu tjener institusjonenes gjensidige maktbegrensning interessene til adelen, som er representert i et eget organ ved siden av det organet der det langt mer tallrike folket er representert. Men hvilken funksjon har egentlig maktfordeling i stater der politiske ledere er demokratisk valgt? Vil ikke et politisk system der makt begrenser makt, bare fungere som et hinder for effektivt folkestyre?

Det synes klart nok at et system med maktfordeling og vetorett mot lover vil kunne stoppe vedtak fattet av det lovgivende organet.

Forsvarerne av en amerikansk føderalstat i det 18. århundre så likevel ikke noen motsetning mellom demokrati og maktfordeling. For dem handlet maktfordeling først og fremst om å ivareta folkets interesser overfor politiske myndigheter. Slik de så det, var hovedutfordringen å forhindre misbruk av politisk makt for egen vinnings skyld. Ved å spre makt mellom ulike statsorganer ville de motvirke tendenser til korrupsjon, favorisering og andre former for samrøre som gikk på tvers av det politiske fellesskapets interesser. I tråd med denne tankegangen har maktfordeling blitt beskrevet som en demokratifremmende splitt og hersk-taktikk (Holmes, 1995, s. 165–166). Å spille de ulike statsorganene opp mot hverandre er et tiltak som forhindrer enkeltorganer fra å bli så mektige at de alene kan undergrave folkestyret. Folkets makt over det politiske systemet som helhet styrkes med andre ord når de ulike organene kontrollerer hverandre.